

Received: 15 September 2022

Revised: 9 December 2022

Accepted: 13 April 2023

CONSTRUCTION OF REPRESENTATION OF NOBLE MONK: A CASE OF STUDY OF BIOGRAPHICAL LITERATURE OF LUANG POR KOON PARISUTTHO

Phra Pobtham PHETSAMAI¹

1 Faculty of Humanities, Naresuan University, Thailand; phra.pobtham@outlook.co.th

Handling Editor:

Associate Professor Dr.Sukanya BURANADECHACHAI Bangkok Thonburi University, Thailand

(This article belongs to the Theme 1: Humanities & Social Sciences for Sustainable Development)

Reviewers:

1) Associate Professor Dr.Akkarapon NUEMAIHOM Buriram Rajabhat University, Thailand

2) Associate Professor Dr.Saijai TANGARN Buriram Rajabhat University, Thailand

3) Assistant Professor Dr.Phamaha Prakasit SIRIMEDHO MCU, Thailand

Abstract

This article is of an objective to study the concept of construction of representation of Thai noble monks: A case study of Biographical Literature of Luang Por Koon Parisuttho, written by Phaitoon Thanya; a literature writer awarded S.E.A. Write in 1987. The study results that Phaitoon Thanya uses literary phrases to convey the truth that an ordinary monk could develop himself until being regarded as one of noble monks who is as good as god and also presents the construction of meaning of the world, where people could approach the ordinary noble monk, who seems being an avatar of the present noble monks, who was persevered in accordance with concept of the Great Man and Buddha Dharma, which helped an ordinary monk to access to peace and became a model of the world's merit and shined light of great mercy to help people out of suffering, like the god of Dan Khun Thot, Luang Por Koon Parisuttho.

Keywords: Noble Monk, Representation, Construction

Citation Information: Phetsamai, P. (2023). Construction of Representation of Noble Monk: A Case of Study of Biographical Literature of Luang Por Koon Parisuttho. *Journal of Interdisciplinary Research: Graduate Studies*, 12(1), 34-45. <https://doi.org/10.14456/jirgs.2023.3>

การประกอบสร้างภาพแทนพระอริยสงฆ์ไทย: กรณีศึกษาวรรณกรรม ชีวประวัติ หลวงพ่อคุณ ปริสุทฺโธ

พระพชรธรรม เพ็ชรสมย์¹

1 คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร; phra.pobtham@outlook.co.th

บรรณาธิการผู้รับผิดชอบบทความ:

รองศาสตราจารย์ ดร.สุกัญญา บุรณเดชาชัย มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี
(บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของหัวเรื่องที่ 1: มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน)

ผู้ทรงคุณวุฒิผู้พิจารณาบทความ:

1) รองศาสตราจารย์ ดร.อัศรพนธ์ เนื้อไม้หอม	มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
2) รองศาสตราจารย์ ดร.สายใจ ทันทการ	มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
3) ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พระมหาประกาศิต สิริเมโธ	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์สำคัญที่จะศึกษาแนวคิดการประกอบสร้างภาพแทนพระอริยสงฆ์ไทย: กรณีศึกษาวรรณกรรมชีวประวัติหลวงพ่อคุณ ปริสุทฺโธ โดย ไพฑูรย์ ธัญญา นักเขียนวรรณกรรมซีไรต์ ปี 2530 ผลการศึกษาพบว่า ไพฑูรย์ ธัญญา ได้ใช้ถ้อยวลีแห่งวรรณกรรมนำเสนอความจริงที่พระธรรมดารูปหนึ่งสามารถพัฒนาตนเองจนได้รับการยกย่องเป็นหนึ่งในพระอริยสงฆ์ผู้ประเสริฐตั้งแต่เทพเจ้าและยังได้แสดงให้เห็นถึงการประกอบสร้างความหมายแห่งโลกที่บุคคลธรรมดาสามารถสัมผัสถึงความเป็นพระอริยะของ ชาวบ้าน ผู้เป็นดังภาพแทนพระอริยสงฆ์ในปัจจุบัน ซึ่งผ่านการเคี้ยวกร่ำตามหลักแนวคิดมหาบุรุษและหลักพุทธธรรม ที่ทำให้พระธรรมดารูปหนึ่ง เข้าถึงความสงบปมเพาะตนเองจนเป็นต้นแบบแห่งเนื้อนาบุญของโลก เปล่งแสงแห่งมหากรุณาเพื่อแผ่อนุเคราะห์หมู่มหาชนให้พ้นจากทุกข์ สมณยานาม เทพเจ้าแห่งด้านขุนทด

คำสำคัญ: พระอริยสงฆ์, ภาพแทน, การประกอบสร้าง

ข้อมูลการอ้างอิง: พระพชรธรรม เพ็ชรสมย์. (2566). การประกอบสร้างภาพแทนพระอริยสงฆ์ไทย: กรณีศึกษาวรรณกรรมชีวประวัติหลวงพ่อคุณ ปริสุทฺโธ. วารสารสหวิทยาการวิจัย: ฉบับบัณฑิตศึกษา, 12(1), 34-45.
<https://doi.org/10.14456/jirgs.2023.3>

ปีที่ 12 ฉบับที่ 1 (มกราคม - มิถุนายน 2566)

บทนำ

“ดูกรมหานามะ อีกประการหนึ่ง อริยสาวกย่อมระลึกถึงพระสงฆ์เนื่องๆ ว่า สงฆ์สาวกของพระผู้มีพระภาค เป็นผู้ปฏิบัติดีแล้ว เป็นผู้ปฏิบัติตรงแล้ว เป็นผู้ปฏิบัติเพื่ออายุธรรม เป็นผู้ปฏิบัติชอบ นี่คือ คู่บุรุษ 4 บุรุษบุคคล 8 นั้น คือ สงฆ์สาวกของพระผู้มีพระภาค เป็นผู้ควรของค่านับ ควรของต้อนรับ ควรของทำบุญ ควรกระทำอัญชลี เป็นนาบุญของโลก ไม่มีนาบุญอื่นยิ่งไปกว่า สมัยใด อริยสาวกย่อมระลึกถึงพระสงฆ์เนื่องๆ สมัยนั้น จิตของอริยสาวกนั้นย่อมไม่ถูกราคะ กลุ้มรุม ไม่ถูกโทสะกลุ้มรุม ไม่ถูกโมหะกลุ้มรุม ย่อมเป็นจิตดำเนินไปตรงทีเดียว ก็อริยสาวกผู้มีจิตดำเนินไปตรงเพราะปรารถนาพระสงฆ์ ย่อมได้รับความซาบซึ้งอรต ย่อมได้รับความซาบซึ้งธรรม ย่อมได้รับความปราโมทย์อันประกอบด้วยธรรม เมื่อปราโมทย์แล้ว ย่อมเกิดปีติ เมื่อมีใจประกอบด้วยปีติ กายย่อมสงบ ผู้มีกายสงบแล้วย่อมเสวยสุข เมื่อมีสุขจิตย่อมตั้งมั่น ดูกรมหานามะ นี้ อาตมภาพกล่าวว่า อริยสาวกเป็นผู้ถึงความสงบเรียบร้อยอยู่ในเมื่อหมุ่สัตว์ยังไม่สงบเรียบร้อย เป็นผู้ไม่มีความพยายาที่อยู่ ในเมื่อหมุ่สัตว์ยังมีความพยายาอยู่ เป็นผู้ถึงพร้อมกระแสนธรรม ย่อมเจริญถึงขั้นสูงสุด” (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2560)

พระพุทธดำรัสของพระบรมศาสดาที่ตรัสกับพระเจ้ามหานามะ มีใจความโดยสรุปว่า คุณสมบัติของพระสงฆ์สาวกผู้ปฏิบัติดี ปฏิบัติตรงต่อพระนิพพาน ปฏิบัติเพื่อธรรมที่เป็นไปเพื่อความหลุดพ้น ปฏิบัติชอบต่อพระธรรมวินัยและหนทางอริยมรรค หนทางของพระอริยเจ้า ย่อมเป็นพระอริยสงฆ์ผู้ควรแก่ของที่พุทธศาสนิกชนนำมาสักการบูชา เป็นนาบุญของโลก ไม่มีนาบุญอื่นยิ่งกว่า พระพุทธองค์ทรงเปรียบพระอริยสงฆ์เหล่านั้นดังเช่นเนื้อนาดี ที่สมบูรณ์ด้วยน้ำและปุ๋ยธรรมชาติ อันจะทำให้เหล่าธัญพืช งอกงาม ออกรวงและผลผลิตเต็มเปี่ยม พุทธศาสนิกชนเหล่าใด มีจิตใจตั้งมั่นด้วยศรัทธา พุทธศาสนิกชนเหล่านั้น ย่อมเข้าถึงกระแสธรรมแห่งความหลุดพ้น อย่างแน่นอน

ในคำนำหนังสือ เทพเจ้าแห่งด่านขุนทด ของไพฑูรย์ ธัญญา ท่านได้ตั้งคำถามไว้ตอนหนึ่งว่า “สิ่งใดกันเล่า ที่ทำให้หลวงพ่อกุณ ปรสิทุโร แห่งวัดบ้านไร่ เป็นพระภิกษุที่ได้รับการกล่าวถึงอย่างกว้างขวางในหมู่พุทธศาสนิกชนชาวไทย และรวมถึงชาวต่างประเทศอีกไม่น้อย ตลอดเวลาหลายสิบปีที่ผ่านมา กระแสแห่งความเคารพศรัทธาในตัวท่านไม่เคยเสื่อมคลาย บทเทศนาอันลึกซึ้งด้วยหลักธรรม ความเป็นพระเกจิผู้เรืองวิทยาคม หรือวัตถุมงคลอันศักดิ์สิทธิ์? หรือเป็นด้วยวัตรปฏิบัติอันเพียบพร้อมแห่งสมณเพศที่ท่านดำรงอยู่ หรือด้วยความเป็นพระนักพัฒนาที่บริจาคทุนทรัพย์จำนวนมหาศาลสร้างสาธารณกุศลอย่างไม่มีขีดจำกัด หรือด้วยภาพลักษณ์ที่ดูเป็น “ชาวบ้าน” ของท่านอย่างเสมอต้นเสมอปลายเป็นบุคลิกอันโดดเด่นเฉพาะตัวที่ไม่มีใครเสมอเหมือน...” (ไพฑูรย์ ธัญญา, 2558)

ในข้อความสั้นๆ ที่ยกมานี้ อาจจะกล่าวได้ว่า ผู้ประพันธ์ได้ตั้งคำถามที่แทนใจของพุทธศาสนิกชนหลายๆ คนผู้ได้สัมผัสกิตติศัพท์ชื่อเสียงของหลวงพ่อกุณ ปรสิทุโร แห่งวัดบ้านไร่ เพียงแต่ผู้เขียน ได้ลงรายละเอียดถึงคำถามที่หลายคนไม่เคยคิดถึง ซึ่งอาจจะสรุปได้ว่า คำถามเกี่ยวกับหลวงพ่อกุณ ปรสิทุโร ที่อยู่ในใจของผู้เขียนคือ สิ่งที่ทำให้หลวงพ่อกุณเป็นที่เคารพรักของมหาชน อาจจะมาจากหลายสาเหตุ เช่น หลวงพ่อกุณ เป็นพระที่ภูมิปัญญาลึกซึ้งด้วยหลักของการแสดงพระธรรมเทศนาแก่ศิษยานุศิษย์ หรือ ความเป็นพระเกจิผู้อุ้มด้วยพุทธกฤตยามนต์อันเข้มขลัง สามารถจัดปัดเป่าให้ผู้ศรัทธารอดพ้นจากภัยพิบัติ หรือ อานุภาพเหล่านั้น อาจบังเกิดจากข้อวัตรที่ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบ กอปรด้วยจิตใจภายในของหลวงพ่อกุณ เต็มเปี่ยมบริบูรณ์ด้วยอุดมการณ์พระโพธิสัตว์ ที่มุ่งสร้างบารมีเพื่อรื้อขนสรรพสัตว์ไปสู่ฝั่งพระนิพพาน ทำให้สร้างภาพลักษณ์แห่งเทพเจ้าที่มีตัวตน เมื่อได้อ่านข้อเขียนทั้งเล่ม ทำให้ผู้วิจัยได้ทราบถึงสายธารแห่งศรัทธาที่เฝืออาบในจิตสำนึกของผู้เขียน ก่อร่างสร้าง “สำนักแห่งธรรม” ที่อยากจะเชิดชู เทพเจ้าแห่งด่านขุนทดเพื่อเป็นอริยสำนึก อยากให้มหาชนทุกหมู่เหล่าสามารถสัมผัส “พระอริยะธรรมดา ที่ชาวบ้านธรรมดา จับต้องได้” ซึ่งอาจจะไม่ใช่ “อริยะในผืนผ้า” ของใครหลายๆ คน แต่เป็น “อริยะในผืนชีวิตจริง” ของชายธรรมดาคนหนึ่งชื่อ ไพฑูรย์ ธัญญา

“แต่สิ่งที่ติดอยู่ในใจและความคิดคำนึงของผมเสมอมาก็คือ ในความเป็น “หลวงพ่อกุณ” ดังที่เรารู้จักกันทุกวันนี้ ท่านได้ผ่านการก่อร่างสร้างตัวมาอย่างไร สิ่งใดกันเล่าที่ทำให้ภิกษุรูปหนึ่งซึ่งในภาพลักษณ์ธรรมดาและมีความ “เป็นชาวบ้าน” มากที่สุด กลับไม่ธรรมดาในความรู้สึกของเราท่านทั้งหลาย สิ่งที่ผมอยากรู้ก็คือ อะไรเล่าที่อยู่เบื้องหลังความไม่ธรรมดานั้น...” (ไพฑูรย์ ธัญญา, 2558)

ปีที่ 12 ฉบับที่ 1 (มกราคม - มิถุนายน 2566)

ข้อความแห่งคำนำนี้ ดังพายุที่ก่อตัวขึ้นท่ามกลางทะเลที่เยือกเย็นสงบนิ่งมายาวนาน ทำให้เกิดแรงบันดาลใจอยากจะศึกษา “เบื้องหลังที่ไม่ธรรมดา...” ของเทพเจ้าแห่งด่านขุนทด ผู้เขียนบทความจึงเลือกวรรณกรรมชีวประวัติเทพเจ้าแห่งด่านขุนทด หลวงพ่อคุณ ปริสุทฺธ ซึ่งประพันธ์โดย ไพฑูรย์ ธัญญา เป็นตัวบทในการศึกษาภายใต้กรอบแนวคิดภาพแทนและการประกอบสร้างความจริงทางสังคม แนวคิดพระมหาบุรุษหลักพุทธธรรมและแนวคิดนิเวศน์สำนึกที่ผู้เขียนบทความมีความเชื่อว่า ภายใต้การวิเคราะห์และตีความบนฐานความคิดดังกล่าว จะเป็นคำตอบให้ผู้อ่านบทความได้สัมผัสถึง “เบื้องหลังที่ไม่ธรรมดา...” ของเทพเจ้าแห่งด่านขุนทด หลวงพ่อคุณ ปริสุทฺธ

การทบทวนวรรณกรรม

แนวคิดภาพแทน

“ท่านก่อร่างสร้างตัวมาอย่างไร จึงเป็นภาพแทนเทพเจ้าที่ชาวบ้านธรรมดาสัมผัสได้ อาจจะกล่าวได้ว่า เป็นเทพเจ้าของคนทุกชนชั้น ที่สามารถพึ่งพาใจไม่มีที่สิ้นสุด และในคำถามนี้ ภาพแทนพระอริยสงฆ์ไทยควรเป็นเช่นเดียวกับเทพเจ้า ฤา อย่างไร” นี่คือคำถามที่ผู้เขียนบทความ ได้ขยายเพิ่มเติมจากคำถามของ ไพฑูรย์ ธัญญา

แนวคิดเรื่องภาพแทน (Representation) ให้ความสำคัญในการศึกษาวรรณกรรมและมีการพิจารณาศึกษาวรรณกรรมในฐานะภาพแทนมากขึ้น อนึ่ง คำว่า “representation” ในภาษาอังกฤษเสนอแนวคิดที่ไม่สามารถแปลได้ด้วยภาพแทนทั้งหมด เนื่องจากคำว่า “ภาพแทน” เป็นผลผลิตหรือวัตถุสำเร็จ แต่คำว่า “representation” หมายรวมถึง กระบวนการการนำเสนอหรือการสร้างภาพแทนด้วย ดังนั้น อาจแปลได้ว่า “การนำเสนอภาพแทน” หรือ “การสร้างภาพแทน” ได้อีกด้วย (สุเรช โชติอุดมพันธ์, 2559)

ภาพแทน คือ ผลผลิตความหมายของสิ่งที่คิด (concept) ในสมองของเราผ่านภาษา เป็นการเชื่อมโยงระหว่างความคิดและภาษา ซึ่งทำให้เราสามารถอ้างอิงถึงโลกวัตถุจริง ๆ ผู้คน เหตุการณ์ หรือจินตนาการถึงโลกสมมุติ ผู้คนและเหตุการณ์สมมุติได้การสร้างภาพแทนนั้น ประกอบไปด้วยกระบวนการ 2 กระบวนการ หรือ ระบบการสร้างภาพแทน 2 ระบบ ด้วยกัน คือ ระบบแรก คือ ระบบที่จะช่วยในการจัดจำแนกวัตถุ ผู้คน และเหตุการณ์ที่มีความสัมพันธ์กับชุดความคิด (a set of concept) หรือ ภาพแทนในความคิด (mental representation) ซึ่งมีอยู่ในสมองของเรา ระบบที่สอง ภาษา ก็คือ ระบบการสร้างภาพแทนระบบที่สอง ซึ่งเกี่ยวข้องในกระบวนการสร้างความหมายทั้งหมด (เอกรัฐ เลหาทัยวานิชย์, 2552)

นักเขียนหรือผู้เสนอภาพแทน เป็นผู้ใส่ “ความหมาย” ลงไปในกระบวนการนำเสนอ การศึกษาภาพแทนจึงสามารถเชื่อมโยงกับแนวคิดเรื่องวาทกรรมได้เป็นอย่างดี เนื่องจากแนวคิดทั้งสองเห็นว่า ผู้เขียนหรือผู้นำเสนอมีความสำคัญมาก เป็นผู้กำหนดกรอบและให้ความหมายกับสิ่งรอบข้างที่อาจไม่ได้มีความหมายหรือสารัตถะในตัวเองแต่แรก ในแง่นี้กล่าวได้ว่า การศึกษาวรรณกรรมในฐานะวาทกรรมหรือภาพแทนช่วยให้เราเห็นถึงกรอบความคิดที่ผู้แต่งใช้เป็นตัวกำหนดในการสร้างความจริง (สุเรช โชติอุดมพันธ์, 2559)

จากแนวความคิดภาพแทน ดังกล่าว อาจจะพอสรุปได้ว่า ภาพแทน คือผลผลิตแห่งความหมายที่สำเร็จจากความคิดเชื่อมโยงถึงภาษาควบคู่กันไป ที่ผู้เขียนวรรณกรรมนำเสนออย่างมีความหมายและสร้างสารัตถะในตัวเองขึ้นมา และเป็นกรอบกำหนดในการสร้างความจริง

“สายตาทุกคู่ที่นุ่งอยู่ศาลาหลังใหญ่เพ่งมองไปที่ภิกษุชราเป็นจุดเดียว... มือเล็ก ๆ แต่ดูแข็งแรงของหลวงพ่อก็เงยขึ้นสุดแขน ก่อนจะฟาดกระบองฝ่าลงบนกลางหลังของแม่ใหญ่เสียงดังตื๊ตตื๊ตติดต่อกันหลายครั้งไล่ตั้งแต่ต้นคอเรื่อยไปถึงกลางหลังและบั้นเอว แล้วย้อนกลับมาที่เดิมอีกที ทุกครั้งที่กระบองฝ่าขนาดเหมาะสมสัมผัสแผ่นหลัง ร่างสันเทาของหญิงชราพลันสะดุ้งตามแรงกระหน่ำพร้อมเสียงครางเบา ๆ อยู่ในคอ เปลา่เลย... นางไม่ได้ร้องครางด้วยเพราะเจ็บหลวงพ่อก็ไม่ได้ทำร้ายนาง แต่คือวิธีการรักษาบำบัดของท่าน วิธีที่นางเชื่อมั่นว่า ทำให้อาการปวดเมื่อยเหมือนเชื้อร้ายที่กัดกินในตัวนางมานานวัน ทุเลาเบาบางลงได้ “ค่อยยังชั่ว” นางเงยหน้ามองหลวงพ่อด้วยศรัทธาพร้อมพูดแหบเครือ

ปีที่ 12 ฉบับที่ 1 (มกราคม - มิถุนายน 2566)

ขณะหลวงพ่อรำมือและส่งกระบองผ้าคืนให้ลูกศิษย์ จากนั้นจึงหันกลับไปนั่งเก้าอี้ตัวเดิม ก่อนจะเปิดโอกาสให้กับผู้ที่ยังนั่งรอในลำดับต่อไปอีกหลายคนเข้ามาหา... นี่คือภาพชินตาไม่ว่าวันนี้หรือวันไหน” (ไพฑูรย์ ธัญญา, 2558: 22)

ไพฑูรย์ นั่งนั่งสงบในศาลา เก็บรายละเอียดอย่างละเอียดละไม และสะท้อนเห็นภาพแทนคือ มหาศรัทธาที่เชื่อมั่นว่า หลวงพ่อเป็นดังเทวะผู้วิเศษ ที่พึงสวดทำยที่ จะดลบันดาลให้หายจากการเจ็บปวด ไม่ว่าการรักษาบำบัดจะเกิดผลเป็นเช่นไร แต่ที่สัมผัสได้ คือ กำลังใจที่เอื้อล้นของหญิงชรา มหากรุณาจากกันบึงหัวใจของหลวงพ่ที่มีต่อศิษยานุศิษย์จากทุกสารทิศ และท้ายสุด คือ พระชราที่เปี่ยมขันติธรรมไม่มีที่สิ้นสุด

“เคยมีคนถามเหมือนกันว่า ทำไมหลวงพ่ถึงรับเงินใบที่มีมูลค่าน้อย หลวงพ่อตอบว่า “เราต้องมีเมตตาแก่เพื่อนมนุษย์ เกิด แก่ เจ็บ ตาย เขาให้เท่าไรก็เอาเท่านั้น มันเป็นไปไม่ได้ เช่นว่า เขาทำมาร้อยใบ พันใบก็เอาแค่ใบเดียวเท่านั้นแหละ ภูไม่เอามากหรอก เอา คนมากเขาวา คนนั้น 20 คนนั้น 20 ถ้าเอามา 200 ภูหยิบ 100 หนึ่ง ให้มันไปต่อทุนก่อนอย่าเอาไปมากมายหลายหลาน โลกของคนร้อยล้านพันล้านก็ไม่พอ ให้รู้จักคำว่าพอกันสักทีสินะ” (ไพฑูรย์ ธัญญา, 2558: 132)

“หลวงพ่อก่อนเคยปรารถนาหลวงพ่แดง ชินปุโต อาจารย์รูปหนึ่งของท่านขณะเดินไปสวดมนต์บ้านญาติโยม ในช่วงปี 2488 ว่า ถ้าผมมีเงิน ผมจะบริจาคเงินทำบุญให้หมด ผมจะสร้างกุศลให้พระพุทธศาสนา จะสงเคราะห์สังคมส่วนรวมที่กระทำเพื่อคนยากจน เช่น สร้างโบสถ์ สร้างศาลา สร้างโรงเรียน โรงพยาบาลเป็นต้น ผมจะไม่เก็บเงินไว้ติดตัวเลย” (ไพฑูรย์ ธัญญา, 2558: 133)

จากวรรณกรรมชีวประวัติของเทพเจ้าแห่งด่านขุนทด พอจะได้คำตอบจากคำถามข้างต้นนั้นว่า ภาพแทนแห่งความจริงคือ หลวงพ่อก่อน ก่อร่างสร้างตัวมาด้วยความเสียสละ เต็มเปี่ยมด้วยธรรมคือมหาเมตตาและมหากรุณา อนุเคราะห์ชาวบ้านด้วยจาคะและขันติธรรม เป็นพระอริยะที่ชาวบ้านสัมผัสได้ คุณธรรมเหล่านี้ ที่อาจะสรุปได้ว่า หลวงพ่อก็คือภาพแทนพระอริยสงฆ์ของชาวบ้าน เป็นภาพแทนเทพเจ้าที่จับต้องได้ ดังที่ ไพฑูรย์ สรุปว่า

“ผมคิดว่า เมืองไทยเป็นหนี้บุญคุณของหลวงพ่อย่างใหญ่หลวง โดยเฉพาะชาวโคราชและด่านขุนทด ไม่ผิดหรอกที่พวกเขาจะให้สมญานามหลวงพ่อก่อนว่า “เทพเจ้าแห่งด่านขุนทด” หรือ “นักบุญแห่งที่ราบสูง” แต่หากเป็นเทพเจ้า หลวงพ่อก่อนก็เป็นเทพเจ้าที่มองเห็นและสัมผัสได้ หาใช่เทพเจ้าในความเชื่อและรูปเคารพที่สร้างขึ้นเพื่อกราบไหว้บูชา” (ไพฑูรย์ ธัญญา, 2558: 133)

แนวคิดประกอบสร้างความจริงทางสังคม

การประกอบสร้างความจริงทางสังคมนั้น จะเห็นได้ว่า ความจริงต่างๆ ที่อยู่รอบตัวเรานั้น ไม่ได้เกิดมาจากสัจยภาส แต่เกิดจากการประกอบสร้างขึ้น มา โดยความจริงจะเป็นเช่นไรนั้นไม่สำคัญ แต่สิ่งที่สำคัญอยู่ที่สื่อหรือตัวกลางนั้นจะประกอบสร้างความจริงอย่างไร (อิสริยา อันเงิน, 2560)

จากทัศนะของ Berger & Luckmann (1991) ยังได้เสนอแนวคิดในเรื่องการประกอบสร้างความเป็นจริงทางสังคม (Social Construction of Reality) ไว้ว่า เนื่องจาก “มนุษย์เราได้สร้างโลกขึ้นมาด้วยการทำงานของสัจยภาสต่างๆ และหลังจากนั้นเราก็เข้าไปอาศัยอยู่ในโลกแห่งสัจยภาสที่เราสร้างขึ้นโดยเสมือนว่าเป็นโลกแห่งความจริงของเรา” (we first product the world by symbolic work and then take up residence in the world we have produced) มนุษย์จึงมี 2 โลกแวดล้อมอยู่ โลกส่วนหนึ่งเป็นโลกแห่งความจริง หรือโลกทางกายภาพ (physical world) เช่น การเกิด แก่ เจ็บ ตาย เป็นต้น ส่วนอีกโลกเป็นโลกแห่งความหมายที่มนุษย์ได้สร้างขึ้น มา ซึ่ง Berger และ Luckman เสนอว่า เนื่องจากโลกแห่งความจริงนั้นเป็นโลกที่ไม่สมบูรณ์ (Imperfect) ดังนั้น มนุษย์จึงสร้างโลกอีกโลกหนึ่งซึ่งมีลักษณะตรงกันข้าม คือ “โลกทางสังคมหรือโลกแห่งความหมาย” (world of meaning) ขึ้นมานั่นเอง (อิสริยา อันเงิน, 2560)

จากแนวคิดการประกอบสร้างความเป็นจริงทางสังคม (Social Construction of Reality) ก็อาจะพอสรุปได้ว่า การให้ความหมายและความเข้าใจจึงเกิดจากการสื่อสารกับผู้อื่น ในขณะที่สาระสำคัญของความเป็นจริงทางสังคม ก็จะฝังอยู่กับความคิดของสังคมเช่นกัน สถาบันที่ประกอบสร้างความจริงอีกหนึ่งสถาบันคือสถาบันสื่อมวลชน เนื่องจากข้อมูลที่

ปีที่ 12 ฉบับที่ 1 (มกราคม - มิถุนายน 2566)

ผู้เขียนบทความยกมา เป็นข้อความในหนังสือที่เผยแพร่กันในวงกว้าง ผู้เขียนจะขอลำถึงอีกหนึ่งสถาบันที่สำคัญ คือ สถาบันศาสนา เป็นสถาบันที่มีบทบาทและความสำคัญต่อสังคมเช่นกัน

สถาบันศาสนาชาวไทยทุกคนถือว่าเป็นสถาบันหลักสถาบันหนึ่งของประเทศ ควบคู่กับสถาบันชาติ สถาบันกษัตริย์และประชาธิปไตย โดยมีหน้าที่พิเศษในการให้การ ศึกษาอบรมปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้เกิดขึ้นกับคนในสังคม พยายามสร้างเสริม จรรโลงจิตวิญญาณของมนุษย์ให้สูงขึ้น รวมทั้งปลูกฝังจิตสำนึกของคนให้รู้ผิดชอบชั่วดีในการดำเนินชีวิตที่ดีและเหมาะสมในสังคม นอกจากนี้สถาบันศาสนายังเป็นที่รับรู้กันอยู่ว่า ต้องมีบทบาทในด้านอื่นอีกมากมายที่ให้ความช่วยเหลือแก่สังคม เช่น ด้านสังคม สงเคราะห์ ด้านอาชีพ ด้านบำรุงขวัญและกำลังใจ เป็นต้น (กิริติ บุญเจือ, 2541)

หลวงพ่อกุณ ปริสฺสุโท ลืมตาขึ้นมาดูโลก เมื่อวันพฤหัสบดีที่ 4 ตุลาคม พ.ศ.2466 ตรงกับวันแรม 10 ค่ำ เดือน 10 ปีกุน ได้เข้าพิธีอุปสมบทตอนอายุ 21 ปี เมื่อวันที่ 5 พฤษภาคม พ.ศ.2487 ตรงกับเดือน 6 ปีวอก เวลา 11 นาฬิกา จนกระทั่งมรณภาพวันที่ 16 พฤษภาคม พ.ศ.2558 สิริรวมอายุได้ 92 ปี 71 พรรษา กว่า 71 พรรษาที่ครองเพศสมณะ ไม่ใช่เรื่องที่ย่ายเลย ที่ชีวิตธรรมดาดของคนๆ หนึ่งจะใช้ชีวิตบนโลกใบนี้และบำเพ็ญประโยชน์กับคนหมู่มากและช่วยเหลือสังคมครบทุกด้าน ทั้งด้านสังคมสงเคราะห์ ด้านอาชีพ ด้านบำรุงขวัญและกำลังใจ เป็นต้นได้อย่างยาวนาน

“คำถามที่ว่า ทำอย่างไรที่จะช่วยให้คนเหล่านี้พ้นทุกข์ได้ ซึ่งเคยถามกับตนเองเมื่อครั้งตัดสินใจว่าจะขอบวชไม่สึกอีกแล้ว ก้องดังขึ้นมาอีก ที่สุดแล้วภิกษุหนุ่มจึงบอกกับตัวเองอย่างหนักแน่นว่า จะไม่ขอบิณฑบาตข้าวชาวบ้านฉันอย่างเดียว แต่จะต้องตอบแทนให้ชาวบ้านอีกด้วย” นี่คือความในใจที่หลวงพ่อกุณเปิดเผยต่อศิษยานุศิษย์ เมื่อมีคนถามถึงแรงบันดาลใจที่เป็นเหตุให้ท่านทุ่มเทพัฒนาวัดบ้านไร่ในเวลาต่อมา ท่านบอกว่า “กูไม่ทำแล้วใครจะทำ” (ไพฑูรย์ ธัญญา, 2558: 82)

นับได้ว่า หลวงพ่อกุณได้สร้างโลกแห่งความหมายขึ้นในสังคมวัดบ้านไร่ ที่ ไพฑูรย์ ธัญญา ได้เรียงร้อยให้เห็นถึงอุดมการณ์โน้ปณิธานหลัก ความทุ่มเทที่หลวงพ่อกุณทำ ได้จรรโลงจิตวิญญาณของพุทธศาสนิกชนทุกสารทิศ ให้มีความหวังที่จะใช้ชีวิตอย่างมีความหมายในโลกแห่งพุทธศาสนา ว่า พระในศาสนานี้ สามารถบำเพ็ญปรารถนาประโยชน์เพื่อคนอื่น เป็นการปฏิบัติโลกความหมายเก่าที่พระจะต้องเป็นผู้รับอย่างเดียว แต่โลกแห่งความหมายที่หลวงพ่อกุณสร้างขึ้น คือ โลกแห่งพระผู้ให้ หรือ นักบุญแห่งที่ราบสูง

“พวกผมมาจากหนองไผ่ อำเภอหนองบุญมาก จะมาราบหลวงพ่อกุณ ผมเพิ่งถูกยิงมา มั่นล้อผมด้วยเอ็ม 16 แต่ไม่เป็นไร เพราะตะกรุดหลวงพ่อกุณนี่แหละ ผมเลยจะมาราบและบอกท่าน” ชายคนนั้นพูดเสียงดังน่าเสียงแผ่ความอวดโอ่และภูมิใจ ผมชื่อ ฉะอ้อน ชินเกษม ชายผู้นั้นแนะนำตัวเองหลังจากก้มกราบหลวงพ่อกุณเสร็จ เขาบอกต่อว่า เขาเป็นประธานบริหาร อบต. หนองไผ่ อำเภอหนองบุญมาก มาที่นี่ ก็เพื่อมาราบนมัสการหลวงพ่อกุณเขายากมาเรียนให้ทราบว่าเป็นวันที่ 15 มีนาคม 2545 ถูกคนร้ายไล่ยิงด้วยปืนเอ็ม 16 ถึงสิบห้านัด มันไล่ยิงเขาไปทั่วบ้าน แต่น่าอัศจรรย์เหลือเกินที่เขาไม่เป็นอะไรมาก เขาเชื่อว่า เป็นเพราะตะกรุดของหลวงพ่อกุณที่เขาเคยฝังไว้เมื่อนานมาแล้ว” (ไพฑูรย์ ธัญญา, 2558: 100-101)

โลกแห่งความหมายของสถาบันศาสนา คือ โลกที่จรรโลงสังคมในด้านขวัญและกำลังใจ จากข้อเขียนที่ ไพฑูรย์ ได้ถ่ายทอดถึงความศักดิ์สิทธิ์และอำนาจอันจะเกิดจากพุทธคุณของหลวงพ่อกุณ หรืออาจจะเกิดจากความผิดพลาดของคนร้ายก็แล้วแต่ จะอย่างไรก็ตาม ได้ทำให้เห็นถึงการประกอบสร้างความจริงด้านสังคมประการหนึ่งว่า ไม่ว่ายุคสมัยใดก็ตาม นับตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน พระอริยสงฆ์ในพระศาสนา ยังมีความหมายและเป็นที่พึ่งด้านขวัญและกำลังใจให้พุทธศาสนิกชนอยู่เสมอ

จากที่นำเสนอมาก็อาจจะพอสรุปได้ว่า แนวคิดการประกอบสร้างความเป็นจริงทางสังคม ด้านสถาบันศาสนานั้น ไพฑูรย์ ได้สรรสร้าง “โลกแห่งความหมาย” ที่เป็นขวัญกำลังใจให้กับพุทธศาสนิกชน และในขณะเดียวกัน ก็เป็น “โลกแห่งความจริง” ด้านสังคมภาพของพระอริยสงฆ์นามว่า หลวงพ่อกุณ ปริสฺสุโท เหมือนที่หลายท่านท่านได้สัมผัสถึงพลานุภาพความศักดิ์สิทธิ์ด้วยตนเอง

ปีที่ 12 ฉบับที่ 1 (มกราคม - มิถุนายน 2566)

วิธีการวิจัย

แนวคิดพระมหาบุรุษ: หลักพุทธธรรม

บุรุษที่ยิ่งใหญ่นาม “พระเจ้าอโศกมหาราช” ที่เริ่มต้นครอบครองและยึดครองแผ่นดินของประเทศต่างๆ ด้วย “ยุทธวิธี” แต่ภายหลังได้ตระหนักรู้ถึงภัยที่เกิดจากการแย่งชิงและเข่นฆ่าเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจในการครอบครอง และปกครอง จึงเปลี่ยนกระบวนทัศน์มาสู่การเอาชนะด้วยธรรมหรือ “ธรรมวิธี” จนพระองค์ได้รับยกย่องว่า “ธรรมราชา” เพราะนำหลักธรรมต่างๆ มาประยุกต์ใช้ในการปกครองบ้านเมือง จากแบบอย่างดังกล่าว ได้ก่อให้เกิดแรงบันดาลใจอย่างยิ่งใหญ่แก่พระญาติไท พระมหากษัตริย์ไทยในยุคสุโขทัยในการปกครองบ้านเมือง หลักฐานชิ้นสำคัญที่บ่งบอกถึงแง่มุมดังกล่าว คือ “หนังสือไตรภูมิพระร่วง” ที่พระองค์ได้อ้างอิงถึงหลักการ และแนวทางในการบริหารจัดการบ้านเมืองของพระเจ้าอโศกมหาราช ต่อมาราชบุรุษจึงถวายพระนามว่า “พระมหาธรรมราชา” คำว่า “ธรรมราชา” จึงมีความสำคัญต่อการตั้งพระนามของพระมหากษัตริย์ในยุคต่างๆ หลายพระองค์ เช่น พระเจ้ากือนาธรรมิกราช พระเจ้าธรรมิกราช สมเด็จพระมหาธรรมราชาธิราช สมเด็จพระเจ้าทรงธรรม และสมเด็จพระศรีสุธรรมราชา จากคุณค่าและความสำคัญของ “ธรรมราชา” ดังกล่าวข้างต้นนั้น (हरषा ढमुहलसु, 2556)

ด้วยแนวทางดังกล่าว อาจจะสรุปได้ว่า พระพุทธศาสนามีบทบาทอย่างยิ่งต่อสังคมไทยทั้งในด้านการเมืองการปกครอง และโดยเฉพาะอย่างยิ่ง โดยเฉพาะวรรณกรรมเรื่อง “ไตรภูมิพระร่วง” มีบทบาทอย่างมากในสังคมไทยทำให้เกิดแนวคิดพระมหาบุรุษขึ้น

ผลการวิจัย

มหาบุรุษ บุรุษผู้ยิ่งใหญ่ คนที่ควรบูชา ผู้มีมหาบุรุษลักษณะ 32 ประการ เป็นคำใช้เรียกพระพุทธเจ้าเมื่อก่อนตรัสรู้ (ประยูร ปยุตโต, 2559) จากความหมายของคำว่า มหาบุรุษ ดังกล่าว ย่อมหมายถึง เรื่องราวชีวิตประวัติของเจ้าชายสิทธัตถะ ตั้งแต่ประสูติ จนกระทั่งออกผนวชตรัสรู้สัจธรรมของโลกนั่นเอง ผู้เขียนบทความจึงขอสรุปเป็นผังภาพกรอบแนวคิดพระมหาบุรุษ ดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดพระมหาบุรุษ

ปีที่ 12 ฉบับที่ 1 (มกราคม - มิถุนายน 2566)

“คืนวันหนึ่ง ประมาณตีสามเห็นจะได้ นางทองขาวเกิดนิมิตประหลาด ด้วยฝันว่ามีเทพองค์หนึ่งมีวรกายมีแสงงดงาม ลอยมาจากสวรรค์ตรงมาที่กระท่อมของนางพร้อมกล่าวว่า เจ้าและผัวของเจ้าเป็นคนดีมีศีลธรรม มีเมตตาต่อสรรพสัตว์ทั้งหลายประกอบสัมมาชีพด้วยความซื่อสัตย์สุจริต ทั้งยังสร้างคุณงามความดีมาตลอดหลายภพหลายชาติ เราขออำนาจพรให้เจ้าและครอบครัวประสบแต่ความสุขสวัสดิ์ต่อไป” กล่าวจบ เทพผู้มีแสงกายเรืองรองก็ได้มอบดวงแก้วใสสะอาด แก่ นางดวงหนึ่งพร้อมกำชับว่า “เจ้าจงรับดวงมณีนี้ไปและจงได้รักษาไว้ให้ดีต่อไปภายหน้าจะได้เป็นพระพุทธรูป เป็นเนื่อนาบุญที่พึงพึงแก่สัตว์โลกทั้งปวง” (ไพฑูรย์ รัชญา, 2558: 24)

บุพพนิมิตดังกล่าว ทำให้นึกถึงตอนที่พระโพธิสัตว์กำลังหยั่งลงสู่ครรภ์พระมารดา พระมารดาฝันเห็นช้างเผือกนำดอกบัวถวาย บุพพนิมิตก่อนเด็กชายคุณ ถือกำเนิด ก็เป็นภาพแทนของเด็กผู้มีบุญบารมีเยี่ยงพระโพธิสัตว์เช่นกัน “พ่อใหญ่ขาว พามขุนทด ท่านเคยเป็นเพื่อนเล่นหลวงพ่อก่อน ได้เล่าย้อนความทรงจำในอดีตว่า หลวงพ่อก่อนเป็นเด็กดี มีสัมมาคารวะ เป็นคนรักสงบ ไม่เคยทะเลาะเบาะแว้งกับใคร แม้โดยพื้นนิสัยจะเป็นคนใจร้อนซึ่งหุนหันดุจก็ตาม สมัยก่อนพ่อใหญ่ขาวกับหลวงพ่อก่อนเล่นด้วยกันเสมอ เล่นซ่อนหาบ้าง เล่นไม้หึ่งบ้างแต่จำได้ว่าหลวงพ่อก่อนไม่ค่อยชอบยิงนกตกปลาเหมือนเด็กทั่วๆ ไป” (ไพฑูรย์ รัชญา, 2558: 31)

ถ้อยวลีวรรคนี้ ท่านผู้ประพันธ์ได้ถ่ายทอดให้เห็นถึง “อุปนิสัย” ที่แตกต่างจากเด็กทั่วๆ ไป เด็กชายคุณมีอุปนิสัยที่ประกอบด้วยเมตตาธรรมมาตั้งแต่ปฐมวัย และมีอุปนิสัยทรหดอดทนตอนเป็นเด็กวัด ชีวิตเด็กวัดไม่ได้มีอิสระเหมือนเด็กบ้าน วัดมีกฎระเบียบกำกับให้อยู่ในระเบียบวินัย ทำให้หล่อหลอมเด็กชายคุณให้เป็นคนมีวินัย ซื่อตรงอยู่ในกรอบแห่งความถูกต้องและเป็นแบบอย่างมาตั้งแต่เด็ก อาจจะเป็นสาเหตุหลักที่นำไปจิตใจของเด็กชายคุณ ที่ผูกพันอยู่ในรั้ววัด ใจเลี่ยนอมไปในการที่จะออกบวช และคงเป็นบุญเก่าที่ดวงแก้วแห่งเทพผู้เรืองแสงส่งมอบให้มารดาเพื่อเป็นทางผ่านให้เด็กชายคุณถือกำเนิดเป็นประทีปธรรมและเป็นจุดกำเนิดแห่งเส้นทางของมหาบุรุษแห่งกองทัพธรรม ภายใต้กรอบแนวคิดพระมหาบุรุษ การก้าวตามรอยบาทของพระศาสดา

“หลังจากที่มารดาถึงแก่กรรม และในเวลาต่อมาผู้เป็นบิดาก็แต่งงานใหม่ ชีวิตของหลวงพ่อก่อนในวัยเยาว์จึงต้องระเห่รอนไปอยู่กับญาติหลายคน จากวัยเด็กกระทั่งเติบโตเป็นหนุ่มน้อยและหันเหเข้าสู่ร่มผ้ากาสาวพัสตร์ในเวลาต่อมา” (ไพฑูรย์ รัชญา, 2558: 28)

“กูเป็นคนบ้านไร่ เป็นลูกคนหัวปี พ่อกูเป็นชาวไร่ชาวนา เป็นคนยากจน ไม่ได้เรียนหนังสือ สมัยเด็กเรียนที่วัดแบบโบราณ เรียน ก.ไก่ ถึง ฮ.นกยูง มีความรู้พออ่านออกเขียนได้ ครูคนแรกของกูคือ พระอาจารย์ฉาย แห่งวัดบ้านไร่แห่งนี้แหละ ครูที่สองคือ พระอาจารย์หลี่ ท่านทั้งสองได้ให้ความรักกับกูมาแต่แรก” (ไพฑูรย์ รัชญา, 2558: 30) ธาตุแท้แห่งความอดทนทรหดของมนุษย์คนหนึ่งนั้น หาใช่ได้มาด้วยโชคช่วย ความบงการของชะตาชีวิตที่ต้องประสบกับภาวะบ้านแตกสาแหรกขาด กลับเติมเต็มธาตุแท้ของความทรหด และเพาะเมล็ดพันธุ์แห่งนักสู้ ให้งอกงามขึ้นในหัวใจของเด็กชายคุณ ฉัตรพลกรัง เด็กชายร่างผอมบางแห่งบ้านไร่ และผลแห่งการมีพระสงฆ์สาวกแห่งพุทธองค์ พุ่มพักตั้งแต่ยังเล็ก ทำให้มีจิตใจเฝื่องาม ผ่องใสกลั่นใจสำนึกตั้งแต่ยังเล็ก สมดังโคลงโลกนิติที่ว่า

“ปลาร้าพันห่อด้วยใบคา	ใบก็เหม็นคาวปลา คละคลุ้ง
คือคนหมู่ไปหา คบเพื่อน พาลนา	ได้แต่ร้ายร้ายฟุ้ง เพื่องให้เสียพงศ์
ใบพ้อพันห่อหุ้ม กฤษณา	หอมระรวยรสพา เพริศด้วย
คือคนเสพเสนา นักปราชญ์	ความสุขซาบถาม้วย ดุจไม้กลั่นหอม

“หลวงพ่อก่อนเคยย้อนเล่าเหตุการณ์ที่ประทับใจไว้อีกตอนหนึ่งว่า พระสงฆ์สอนหนังสือให้ลูกศิษย์อย่างเอาจริงเอาจัง หุ่เมเทและมีจิตวิญญาณในความเป็นครู มีบทลงโทษทั้งเขียนตีก้นหลวงพ่อก่อน ทำให้ตั้งใจเรียนจนมีความรู้แตกฉานมาจนทุกวันนี้” (ไพฑูรย์ รัชญา, 2558: 31)

“พ่อใหญ่หลี่อดีตครูสอนหนังสือไทยให้หลวงพ่อก่อน พูดถึงลูกศิษย์ของตนอย่างอารมณ์ดี พร้อมกับเสริมอีกว่า ถึงแม้จะเรียนช้า แต่ก็เป็นักเรียนที่ตั้งใจและขยันหมั่นเพียร ว่า ท่านเป็นคนท้องหนังสือเสียงดัง พ่อใหญ่หลี่พูดถึงลูกศิษย์แล้วยิ้ม “ท้องหนังสือแต่ละที ดังจากวัดบ้านไร่ไปจนถึงบ้านดอนน้อยนั่นแหละ... เป็นคนอ่านหนังสือเสียงดังแล้วยังชอบอ่าน

ปีที่ 12 ฉบับที่ 1 (มกราคม - มิถุนายน 2566)

หนังสือให้พวกชาวบ้านฟัง อ่านตามศาลา เป็นคนชอบอ่าน ขยันเรียนออกเสียง ร ล ชัดเจน คนไหนพูด ร ล ไม่ชัด ท่านก็ดูว่า และสั่งสอนให้ออกเสียงให้ถูก” (ไพฑูรย์ รัชญา, 2558: 33)

ไพฑูรย์ ได้ถ่ายทอดให้เห็นเบ้าหลอมพระมหาบุรุษ ที่หลอมให้เด็กชายคุณมีจิตวิญญาณแห่งความเสียสละ เอาใจใส่ เอาใจถึงและทุ่มเทในสิ่งที่ตั้งใจทำ อาจกล่าวได้ว่า เด็กชายคุณได้ “ต้นแบบแห่งความเป็นครู” จากครูบาอาจารย์ที่คอยขัดเกลาเจียรนัย จึงทำให้เด็กชายคุณ ซึมซาบหลักพุทธธรรมอิทธิบาท 4 ประการ คือ ฉันทะ ความพอใจรักใคร่ในสิ่งที่ทำ วิริยะ ความเพียรไม่ทอดทิ้ง จิตตะ มีใจจดจ่อในสิ่งที่ตั้งใจทำอย่างไม่ย่อหย่อน และวิมังสา การพิจารณาใคร่ครวญและปรับปรุงแก้ไขในสิ่งที่ทำอยู่เสมอ อิทธิบาทธรรม นี้ได้หยั่งรากลึกลงในใจโดยที่เด็กชายคุณไม่รู้ตัว

เด็กหนุ่มนามว่า คุณ ฉัตรพลกรัง ได้เข้าพิธีอุปสมบทตอนอายุ 21 ปี เมื่อวันที่ 5 พฤษภาคม พ.ศ.2487 ตรงกับเดือน 6 ปีวอก เวลา 11 นาฬิกา โดยมีพระครูวิจารณ์ดิกิจ เจ้าคณะอำเภอด่านขุนทด เป็นพระอุปัชฌาย์ พระอธิการสี วัดบ้านจั่น เป็นพระกรรมวาจาจารย์ พระอธิการสุข วัดโคกรักษ์ เป็นพระอนุสาวนาจารย์ ได้รับฉายาว่า “ปริสุทโธ” ซึ่งแปลว่า ผู้บริสุทธิ์ สังกัดสงฆ์ฝ่ายมหานิกาย (ไพฑูรย์ รัชญา, 2558: 47)

ภายหลังจากอุปสมบทแล้ว พระคุณได้เลือกไปจำพรรษาที่วัดถนนหักใหญ่ ซึ่งมีหลวงปู่คง พุทฺธสโร พระเกจิอาจารย์ ผู้เรืองวิทยาคม เป็นเจ้าอาวาส พระคุณได้ร่ำเรียนวิชาจากหลวงปู่ระยะหนึ่ง หลวงปู่คง ตกลงใจส่งพระคุณ ไปศึกษาด้านวิปัสสนากับหลวงพ่อด่าง แห่งวัดหนองโบสถ์ ซึ่งได้ชื่อว่า เป็นพระสายวิปัสสนาที่มีภูมิธรรมแนบมากรูปหนึ่ง

“หลวงพ่อด่างนั้น ได้ชื่อว่าเป็นพระภิกษุที่ใฝ่ใจศึกษาหาความรู้อย่างมาก จากพื้นฐานที่ได้ร่ำเรียนมาจากหลวงปู่คง พุทฺธสโร ในระดับหนึ่ง ท่านคงตระหนักดีว่า หากจะเอาดีทางด้านวิชาอาคมไสยเวทนั้น ต้องมีพื้นฐานทางด้านวิปัสสนาก่อน เพราะวิปัสสนาก่อนมีพื้นฐานเป็นพื้นฐานที่สำคัญยิ่งของการเรืองวิทยาคม พระเกจิอาจารย์ที่มีชื่อเสียงทางด้านไสยเวท ล้วนแต่เป็นพระในสายวิปัสสนาก่อนมีพื้นฐานแทบทั้งสิ้น” (ไพฑูรย์ รัชญา, 2558: 61)

ไพฑูรย์ รัชญา ผู้ประพันธ์ ได้ถ่ายทอดให้เห็น “เส้นทางของพระมหาบุรุษ” ของเด็กชายคุณ อย่างแท้จริง เพราะเมื่อได้อุปสมบทแล้วก็มิขาดแห่งความใฝ่รู้แสวงหาความรู้ ทำตัวให้เป็นที่รักของครูบาอาจารย์ ทำให้เป็นสาเหตุหลักที่ครูบาอาจารย์ต้องการสนับสนุนให้เดินเข้าเส้นทางอริยปฏิบัติทาง ทางเดินของพระอริยเจ้าทั้งหลาย

สรุปและอภิปรายผล

กิจกรรมในพระศาสนา

ผู้ใดก็ตามที่ตั้งใจออกบวช เดินตามรอยบาทพระศาสดา สิ่งที่สำคัญจะต้องเริ่มต้นเรียนรู้ว่า หากครองผ้ากาสาวพัสตร์อันเป็นธงชัยพระอรหันต์นั้น ต้องเริ่มต้นอย่างไร

ในสมัยพุทธกาล มีพระภิกษุรูปหนึ่ง ชื่อ พระมหาปาลเข้าไปเฝ้าพระศาสดา ที่พระเชตวัน กรุงสาวัตถี ถวายบังคมแล้วทูลถามว่า พระเจ้าข้า ในพระศาสนานี้ มีธุระก้อย่าง พระศาสดาตรัสตอบว่า ดูกรภิกษุ ธุระมี 2 อย่าง คือ คณธุระ กับ วิปัสสนาธุระ เท่านั้น พระภิกษุมหาปาละทูลถามว่า พระเจ้าข้า ก็คณธุระเป็นอย่างไร วิปัสสนาธุระเป็นอย่างไร พระศาสดาตรัสตอบว่า ธุระนี้ คือ การเรียนนิกายหนึ่งก็ดี สองนิกายก็ดี จบพุทธวจนะคือ พระไตรปิฎก ตามสมควรแก่ปัญญาของตนแล้วทรงจำไว้ กล่าว และบอกพุทธวจนะนั้น ชื่อว่า คณธุระ ส่วนการเริ่มตั้งความสิ้นและความเสื่อมไว้ในอติภาพ ยังวิปัสสนาให้เจริญ ด้วยอำนาจแห่งการติดต่อ แล้วถือเอาพระอรหัตของภิกษุผู้มีความประพฤติแล้วคล่องยินดียิ่งแล้ว ในเสนาสนะอันสงัด ชื่อว่า วิปัสสนาธุระ” (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2560)

“การศึกษาสงฆ์” ในสมัยพระพุทธเจ้าเรียกว่า “ธุระ” มี 2 อย่าง คือ คณธุระ เรียนคัมภีร์ และวิปัสสนาธุระ เรียนหลักการปฏิบัติแล้วลงมือปฏิบัติกรรมฐาน แต่หลังจากมีการเขียนคัมภีร์พระพุทธศาสนาแล้ว คำว่า “การศึกษาสงฆ์” มีนัยหมายถึง การศึกษาพระปริยัติธรรม (ปริยัติสัทธรรม) หรือ ปริยัติศึกษาเป็นหลักซึ่งก็คือ คณธุระนั่นเอง ในขณะที่ “วิปัสสนาธุระ” หมายถึง พระปฏิบัติสัทธรรม (ศีล สมาธิ ปัญญา) เป็นการศึกษาอบรมกล่อมเกลาดนเองทั้งด้านร่างกายและจิตใจให้มีความเรียบร้อย ติงาม พระพุทธเจ้าทรงกำหนดธุระ (การศึกษา) สำหรับพระสงฆ์ไว้ 2 อย่าง

ปีที่ 12 ฉบับที่ 1 (มกราคม - มิถุนายน 2566)

เพื่อให้เหมาะกับวัยวุฒิและคุณวุฒิของพระสงฆ์ซึ่งมีความหลากหลายด้านวัยและพื้นฐานความรู้เดิม (สมจินต์ สมมาปัญญา, 2562)

ผู้นับถือพระพุทธศาสนามีความจำเป็นที่จะต้องศึกษาและปฏิบัติตามคำสอนของพระพุทธเจ้า ไปจนกว่าจะบรรลุนิพพาน เป็นพระอรหันต์ บุคคลเหล่านี้จัดเป็นผู้ปฏิบัติเพื่อเข้าถึงนิพพาน ที่ประสบความสำเร็จตามจุดมุ่งหมายแล้วก็ดี ผู้ที่ดำเนินก้าวหน้ามาในทางที่ถูกจนถึงขั้นมองเห็นจุดหมายอยู่เบื้องหน้าแล้วจะต้องบรรลุถึงจุดหมายนั้นอย่างแน่นอน ก็ดี ท่านจัดเข้าในกลุ่มชนผู้เป็นสาวกที่แท้ของพระพุทธเจ้าที่เรียกว่า “สาวกสงฆ์” ดังข้อความในบทสวดสังฆคุณว่า “สุปฏิปันโน ภคโต สาวกสงโฆ” ดังนั้นเป็นต้น มีคำเฉพาะเรียกเพื่อแสดงคุณสมบัติพิเศษของท่านผู้เป็นสาวกเหล่านี้อีกหลายคำ คำที่ใช้กันทั่วไปและรู้จักกันมากที่สุด ได้แก่คำว่า “อริยบุคคล” หรือ “พระอริยะ” ซึ่งแปลว่า ผู้เจริญบ้าง ท่านผู้ประเสริฐบ้าง ท่านผู้ไกลจากข้าศึกคือกิเลสบ้าง บุคคลเหล่านี้ จัดเป็นผู้ได้รับการพัฒนาตนอย่างดีตามแนวทางของพระพุทธศาสนา เรียกว่าทักขิไณยบุคคล หรือ พระอริยบุคคล (คำสิงห์ สีหนุโท, 2563)

“วิชาที่หลวงพ่อดัดในช่วงแรกๆ นั้น หาวิชาที่เกี่ยวกับอาคมไสยเวท หากแต่เป็นเรื่องพระธรรมวินัย 8 ประการ ได้แก่ 1) วิราคะ คือการคลายความกำหนัด 2) วิสัยโยคะ คือความหมดเครื่องผูกมัด 3) อปจยะ หมายถึงความไม่เพิ่มพูนกิเลส 4) อัปปิจจตา คือความอยากอันน้อย ความมักน้อย 5) สันตุฎฐี คือความสันโดษ 6) ปวิเวก คือความสงัด 7) วิริยารัมภะ คือการประกอบความเพียร และ 8) คือความเลื่องง่าย กล่าวโดยรวบรัด หลักธรรมวินัยที่หลวงพ่อดัดสอนก็คือ ให้คลายความกำหนัดย่อมน ไม่สั่งสมกองกิเลส มีความสันโดษ หลีกพ้นจากหมู่คณะ มีความเพียรและมีความเป็นอยู่ง่าย” (ไพฑูรย์ ธัญญา, 2558: 63-64)

จะเห็นได้ว่า พระคุณ ปรีสุทโธ ได้หลังจากได้เรียนคันถธุระ ความรู้ด้านปริยัติในเบื้องต้นแล้ว ท่านก็มุ่งมาบำเพ็ญวิปัสสนาธุระ ตามที่ผู้ประพันธ์ได้ถ่ายทอด ทำให้มองเห็นภาพชัดว่า กรอบแนวคิดแห่งความต้องการหลุดพ้น ย่อมอยู่ในเส้นทางของพระอริยเจ้าเสมอ

การปฏิบัติกัมมัฏฐานในพระพุทธศาสนา เป็นการปฏิบัติที่จะต้องไกลจากหมู่คณะ ละความห่วง ความกังวลทุกอย่าง เพราะเป็นทางเดียว ทำคนเดียว สำเร็จคนเดียว แม้พระพุทธเจ้าหรือผู้เป็นกัลยาณมิตร ตลอดจนผู้ให้ความอุปการะสนับสนุน ก็เป็นเพียงผู้ชี้ทางและบำรุงส่งเสริมเท่านั้น ผู้จะปฏิบัติต้องมีใจเป็นอิสระ วางจากพันธะทั้งปวง คือไม่มีปิลิโพธ 10 ประการ คือ 1) ไม่ห่วงบ้านหรือห่วงวัด 2) ไม่ห่วงสกุล 3) ไม่ห่วงลาภ 4) ไม่ห่วงหมู่คณะ 5) ไม่ห่วงการทำธุรกิจ 6) ไม่ห่วงการเดินทาง 7) ไม่ห่วงญาติ 8) ไม่ห่วงในโรค 9) ไม่ห่วงในการศึกษาเล่าเรียน 10) ไม่ห่วงในการที่จะแสดงฤทธิ์ (ประยุทธ์ ปยุตโต, 2562: 112)

หลวงพ่อดัดหลังจากที่ได้ศึกษาวิปัสสนากรรมฐานกับพระอาจารย์แล้ว ก็ได้ออกเดินธุดงค์ ได้ถือธุดงค์วัตรตามเส้นทางอริยปฏิบัติของพระสายปฏิบัติ และที่พระธุดงค์ทุกๆ รูปต้องการผ่านบททดสอบของพระธุดงค์ ต้องไปปฏิบัติธรรมท่ามกลางอ้อมกอดแห่งป่าไม้และขุนเขาที่ “ภูเขาควาย” ประเทศลาว

“ในคืนแรกบนภูเขาควาย ภิกษุหนุ่มต้องเผชิญสรรพเสียงแห่งผืนไพรอย่างอื้ออึงราวกับว่ามีผู้คนจำนวนมากชุมนุมส่งเสียงอยู่รายรอบตัวท่านครั้งใดที่ลืมตาตื่นและเงยหูสดับฟัง สรรพเสียงลึกลับนั้นก็เงียบไป แต่ครั้งหลับตามาแล้ว เสียงดังกล่าวก็แซ่ซ้องขึ้นมาอีก” (ไพฑูรย์ ธัญญา, 2558: 74)

“สิ่งที่ปรากฏในนิมิตท่านก็คือเห็นภาพผู้คนหญิงชายชาวบ้านป่ามากมายชุมนุมกันอยู่ ในกลุ่มคนเหล่านั้นมีหัวหน้าชาวบ้านได้เข้ามากราบนมัสการแล้วบอกว่า พวกเขาคือชาวบ้านแถบนี้ พอรู้ข่าวว่ามีพระธุดงค์มาปักกลดบนเขาจึงพากันมาหาเพื่อหวังจะได้สดับฟังธรรมจากหลวงพ่อดัดได้ฟังเช่นนั้นพระธุดงค์หนุ่มก็ทราบได้ในทันทีว่า ที่แท้แล้วชาวบ้านเหล่านั้นคือวิญญาณที่ยังยึดติดอยู่กับสมบัติเวียนวนอยู่โดยกรรมไม่ได้ไปหลุดไปเกิด ท่านจึงเริ่มแสดงธรรมแก่พวกเขา ท่านชี้ทางชอบให้ดวงวิญญาณเหล่านั้นปลดปล่อยละวาง หลังจากนั้นไม่นาน สรรพเสียงที่เอ็ดอึงและแฉกขบวณของพวกเขาที่รบกวนอยู่ทั้งคืน ก็ปลาสนาการไปสิ้น” (ไพฑูรย์ ธัญญา, 2558: 75)

เรื่องนี้ผู้ประพันธ์ชี้ให้เห็นว่า หลวงพ่อดัดเมื่อได้ปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐานนั้น จิตใจต้องหนักแน่น มั่นคง และตั้งมั่นอยู่ในหลักศีล สมาธิ ปัญญา หากศีลไม่บริสุทธิ์ ก็คงไม่อาจ หากสมาธิไม่ตั้งมั่น ปัญญาที่จะพิจารณานิมิตสิ่งที่เกิดขึ้น

ปีที่ 12 ฉบับที่ 1 (มกราคม - มิถุนายน 2566)

ตรงหน้า ก็คงไม่ถูกหลวงพ่อดูณแก้ไขให้ผ่านพ้นไปได้ นี่ชี้ให้เห็นว่า หลวงพ่อดูณ ปริสุทโธ ในยามปฏิบัติ ท่านก็เป็นพระที่ปฏิบัติสายวิปัสสนากัมมัฏฐานอย่างเอาชีวิตเป็นเดิมพันดำเนินตามหลักมหาบุรุษ พระพุทธศาสนาสามสัมพุทธเจ้าอย่างมั่นคง เช่นกัน ดังจะเห็นได้จากการที่พระมหาคำสิงห์ สีหนนุโท ท่านวิเคราะห์บทสรุปในการเดินตามแนวทางปฏิบัติเพื่อให้เข้าถึงความเป็นพระอริยสงฆ์ ตามหลัก “อริยปฏิบัติ 9 ประการ” ซึ่งก็สรุปได้ว่า คือ หลักของ ศีล สมาธิ ปัญญา นั่นเอง ดังโมเดลภาพดังต่อไปนี้

ภาพที่ 2 อริยปฏิบัติ 9 ประการ

ที่มา: คำสิงห์ สีหนนุโท (2563)

จากพระพุทธรูปและผลของการวิจัยดังกล่าว ย่อมสรุปได้ว่า กรอบแนวคิดพระมหาบุรุษ หลักศีล สมาธิและปัญญาสามารถประกอบสร้างบุคคลธรรมดา ให้ก้าวเข้าสู่ความเป็น “พระอริยสงฆ์” ในพระพุทธศาสนาได้อย่างแท้จริง

บทสรุป

การศึกษาการประกอบสร้างภาพแทนพระอริยสงฆ์ไทย: กรณีศึกษาวรรณกรรมชีวประวัติหลวงพ่อดูณ ปริสุทโธ เทพเจ้าแห่งด่านขุนทด โดย ไพฑูรย์ ธัญญา จะเห็นได้ว่า ผู้ประพันธ์ได้สรรสร้างพระอริยสงฆ์ผู้ทรงคุณธรรมรูปหนึ่งของเมืองไทย ภายใต้มนโสนึกของความศรัทธาที่มีต่อพระพุทธศาสนา พร้อมกับการกรอบแนวคิดทฤษฎีภาพแทนและการประกอบสร้างความจริงทางสังคม คือ โลกแห่งความหมายอันเป็นทฤษฎีวรรณกรรมตะวันตกมาประกอบสร้างอย่างทรงภูมิของผู้รู้จริงด้านทฤษฎีวรรณกรรม รังสรรค์ให้ “เทพเจ้าแห่งด่านขุนทด” เป็นภาพของเทพเจ้าที่แท้จริงได้ และทรงคุณค่ายิ่งต่อจิตใจของพุทธศาสนิกชนไทย และยังนำแนวคิดพระมหาบุรุษและหลักพุทธธรรมอันเป็น “หัวใจของพระอริยเจ้า” ตั้งแต่สมัยพุทธกาลจนถึงปัจจุบัน ชี้ให้เห็น “การก่อร่างสร้างตัว” ของหลวงพ่อดูณ ปริสุทโธ ที่ผ่านการเคี่ยวกรำให้กลายเป็นเทพเจ้าแห่งด่าน ขุนทด พระอริยสงฆ์แห่งที่ราบสูง ของพุทธศาสนิกชนไทยทุกชนชั้น จนถึงทุกวันนี้

ปีที่ 12 ฉบับที่ 1 (มกราคม - มิถุนายน 2566)

เอกสารอ้างอิง

- กิริติ บุญเจือ. (2541). *บทบาทของสถาบันศาสนาในการจัดการศึกษาแห่งชาติ*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ.
- คำสิงห์ สีहनโน. (2563). *การศึกษาวิเคราะห์เรื่องอริยปฏิบัติในคัมภีร์พระพุทธศาสนา*. การค้นคว้าอิสระ พุทธศาสตร์ดุสิตบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ประยุทธ์ ปยุตโต. (2559). *พจนานุกรมฉบับประมวลศัพท์*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์พระพุทธรักษา.
- ประยุทธ์ ปยุตโต. (2562). *คัมภีร์วิสุทธิมรรค*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ศรีปัญญา.
- ไพฑูริย์ ธัญญา. (2558). *หลวงพ่อกุณ ปริสสุโข เทพเจ้าแห่งด่านขุนทด*. กรุงเทพฯ: เนชั่นบุ๊คส์.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2560). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เล่มที่ 22*. กรุงเทพฯ: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สมจินต์ สมมาปัญญา. (2562). *การศึกษาสงฆ์สมัยพุทธกาล*. กรุงเทพฯ: พุทธปัญญาปริทรรศน์.
- สุเดช โชติอุดมพันธ์. (2559). *ทฤษฎีวรรณคดีวิจารณ์ตะวันตกในคริสต์ศตวรรษที่ 20*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณมหาวิทยาลัย.
- हररषषष ढढढढढ. (2556). *ธรรมราชา*. กรุงเทพฯ: ส เจริญ การพิมพ์.
- อิสริยา อันเงิน. (2560). *ภาพตัวแทนของข้าราชการในละครโทรทัศน์*. การค้นคว้าอิสระ วารสารศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- เอกรัฏฐ เลหาพิยวาณิชย์. (2552). *หลังสมัยใหม่: การสร้างภาพแทน โลกาภิวัตน์ และแนวความคิดบริโภค*. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

Berger, P., & Luckmann, T. (1991). *The Social Construction of Reality*. London: Penguin Group.

Data Availability Statement: The raw data supporting the conclusions of this article will be made available by the authors, without undue reservation.

Conflicts of Interest: The authors declare that the research was conducted in the absence of any commercial or financial relationships that could be construed as a potential conflict of interest.

Publisher's Note: All claims expressed in this article are solely those of the authors and do not necessarily represent those of their affiliated organizations, or those of the publisher, the editors and the reviewers. Any product that may be evaluated in this article, or claim that may be made by its manufacturer, is not guaranteed or endorsed by the publisher.

Copyright: © 2023 by the authors. This is a fully open-access article distributed under the terms of the Attribution-NonCommercial-NoDerivatives 4.0 International (CC BY-NC-ND 4.0).